

ПРИРОДНА МОВА І МОВА НАУКИ

Запорізька державна інженерна академія, кафедра філософії та суспільних наук

Кожна наука для формулювання своїх суджень та понять, своїх законів і правил, своєї теорії і свого методу опирається на природну мову. Природна мова, мова звуків, якою ми послуговуємося в повсякденному житті для формулювання своїх думок і для обміну думками з іншими людьми, виникла разом із мисленням. На підставі того факту, що природна мова склалася не свідомо, а певною мірою спонтанно, в ній наявні певні недоліки, які не дозволяють наукам обмежитися тільки цією мовою. Тим не менш усі науки послуговуються природною мовою. Література як наука послуговується природною мовою набагато ширше, ніж такі науки як математика, мова якої наряду з мовою формальної логіки значно відрізняється від природної мови. Проте й математика не може обійтися без природної мови, в усякому разі користується нею для введення своїх основних понять.

Основними недоліками природної мови є:

1. Слова природної мови з часом поступово і майже непомітно змінюють своє значення.
2. В природній мові часто буває, що одне слово одночасно має два або більше різних значень та одночасно позначає різні предмети, але буває також, що різні слова мають одне і те ж значення, позначають один і той же предмет. Слово «церква» позначає, наприклад, і будівлю церкви, і вид релігії. Різні слова, наприклад, «катастрофа» і «катаклізм» мають одне і те ж значення.
3. Значення слів природної мови часто буває розпливчастим, невизначеним, тобто не завжди можна сказати про певний предмет, що це слово позначає якраз його. Часто, наприклад, не можна сказати про людину, здорова вона чи ні. В такому випадку допомагають собі невизначеним формулюванням: вона не зовсім здорова.
4. Використання граматичних правил побудови висловів природної мови в логічному смислі також недосконалі, бо не в кожному випадку можна визначити, має дане речення смисл чи ні.

Науки змушені і вони намагаються виправити ці недоліки в своїх сферах. Це робиться в першу чергу за допомогою спеціально-наукової термінології. Наукова термінологія – це запас спеціальних слів, сукупність спеціальних виражень із сфери даної науки. Вони виникають внаслідок того, що в науках використовуються жорсткі вирази, дефініції, що склалися в результаті строго визначеного вживання деяких виразів. Слова, що входять у такі вирази, стають термінами. Таким чином можна штучно перешкоджати зміні значень слів протягом часу, якщо цього не вимагає подальший розвиток науки. Однак терміни із строго фіксованим значенням, зрозуміло, мають жорсткі межі застосування. З досягненням нового рівня розуміння явища старі терміни наповнюються новим змістом, крім того, мають виникати нові терміни. Можна уникати вживання нових синонімів, жорстко обмежуючись одним з них. Багатозначність слів можна усувати різними способами. Одна з можливостей полягає в застосуванні багатозначних слів тільки в тих контекстах, з яких стає ясно, яке значення слова використовується в кожному випадку. Це зовсім нескладно із словом «церква». Але для таких слів, як «свідомість», різні значення якого дуже близькі одне до одного або навіть частково співпадають, цей спосіб може виявитися важким або зовсім непридатним, особливо якщо в одному і тому ж контексті фігурують декілька значень такого слова. В такому випадку необхідно вирішити, який із двох методів варто застосувати: або вживати слово в таких поєднаннях, які роблять його однозначним, або для кожного значення вихідного слова необхідно вводити особливе нове слово.

